

Gedragscode leerkrachten, leerlingen en ouders

(onderdeel van het Invitare beleid 'Schorsen en verwijderen')

Instemming GMR op	: 22 januari 2018, aangevuld 27 januari 2022, geëvalueerd en bijgesteld op 14 december 2022 en 4 oktober 2023
Vastgesteld door	: I.M. Hartgerink, voorzitter CvB
Vastgesteld op	: 4 oktober 2023
Evalueren in schooljaar	: 2025/26

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Wettelijk kader	3
3. Omgang algemeen	4
4. Gedrag van de leerkracht, personeel	4
5. Gedrag van de leerling	7
6. Gedrag van de ouder	8
7. Sociale veiligheid	8
8. Pesten	8
9. Seksuele intimidatie	9
10. Consequenties van het niet naleven van de gedragscode	9
Bijlage 1: Voorbeeld "Vijfsporenaanpak bij pesten"	10
Bijlage 2: Voorbeeld PBS – groot en klein probleemgedrag	12
Bijlage 3: Voorbeeld Matrix gedragsverwachtingen / structuurafspraken	18
Bijlage 4: Tips voor internetgebruik voor leerlingen en ouders	19

1. Inleiding

Met het opstellen van gedragsregels voor het sociale verkeer op school wil Stichting Openbaar Onderwijs Invitare ongewenst gedrag, geweld, discriminatie en seksuele intimidatie voorkomen, aanpakken en bestrijden. Eveneens dient voorkomen te worden dat leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel, leerlingen en ouders/verzorgers in situaties komen die voor een van beiden of voor allebei als onprettig wordt ervaren, misschien zelfs strafbaar zijn en tot rechtsvervolging kunnen leiden.

Dit protocol wordt bekendgemaakt aan personeel, leerlingen en ouders/verzorgers.

Algemeen verwacht Invitare dat de werknemers zich professioneel gedragen ten opzichte van leerlingen, collega's, ouders en andere betrokkenen, zowel binnen als buiten de school. Elkaar de ruimte geven en positief gedrag stimuleren, versterkt de omgang met elkaar en heeft de voorkeur boven beknotten en begrenzen. Professioneel gedrag houdt in ieder geval in dat de werknemer actief rekening houdt met de grenzen van de ander en op basis daarvan gepaste distantie bewaart in het contact met leerlingen, collega's, ouders en andere betrokkenen en het vertrouwen van deze personen niet schendt.

In deze gedragscode gaat het over alle vormen van omgang van en tussen medewerkers, leerlingen en ouders en verzorgers.

- Omgang leerkracht – leerling;
- Omgang leerkracht – ouder/verzorger;
- Omgang personeel onderling;
- Omgang leerling onderling;
- Omgang ouder/verzorger – leerling;
- Omgang met ouders onderling;
- Omgang met ouders – leerkracht.

N.B. Waar in dit document verwezen wordt naar de leerkracht heeft dit ook betrekking op het overige personeel en vrijwilligers.

2. Wettelijk kader

Voor het primair onderwijs bestaat – in tegenstelling tot andere beroepsgroepen – geen algemeen geldende gedrags- beroepscode. Schoolbesturen zijn zelf aanzet om een gedragscode vast te stellen waarin wordt aangegeven welk gewenst en professioneel gedrag van medewerkers verwacht wordt.

Deze gedragscode is een richtlijn voor de wenselijke en professionele pedagogische beroepshouding van de leerkrachten en medewerkers in hun omgang met leerlingen.

Per 1 augustus 2015 is voor scholen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs de wettelijke bepaling over de sociale veiligheid van leerlingen op school in werking getreden. Dit document 'Gedragscode' is onderdeel van het veiligheidsbeleid van de scholen van Invitare.

3. Omgang algemeen

De algemene gedragscode voor alle actoren in de scholen is dat personeel, leerlingen, ouders/verzorgers elkaar gelijkwaardig en met respect behandelen. Met respect bedoelen we het respectvol aanspreken van elkaar, aanvaardbare grappen, geen seksueel getinte, racistische of discriminerende opmerkingen die kwetsend of veroordelend voor de ander zijn.

Er is altijd een gezagsverhouding tussen leerkracht/medewerker en de leerling. Leerlingen zijn op zoek naar grenzen en verwachten dat volwassenen die grenzen zullen aangeven. Onderwijspersoneel heeft hierin de rol van pedagogische begeleider.

Uitgangspunt is dat de werknemer actief rekening houdt met de grenzen van de ander en op veilige en gepaste afstand van de leerling blijft, wanneer deze dit aangeeft. Het personeelslid moet zorgen voor een omgeving en sfeer waarbinnen de leerling zich veilig voelt.

De verhouding is ongelijk, een leerling is hierin ondergeschikt aan een personeelslid en is per definitie slachtoffer als er iets mis gaat in deze situatie. Dat is zo op school, maar ook voor en na schooltijd. Een personeelslid moet zich er van bewust zijn dat een leerling zijn/haar gedrag anders kan interpreteren dan bedoeld.

De sociale veiligheid van leerlingen en personeel is een belangrijk aspect van de kwaliteit van onderwijs. De inspectie ziet daarop toe.

In zijn algemeenheid is het goed te benoemen dat bij alle activiteiten waar leerlingen aanwezig zijn, het gebruik van verdovende middelen (waaronder alcohol) voor alle actoren niet is toegestaan. Om te voorkomen dat jongeren gaan roken is op onderwijsterreinen wettelijk een algeheel rookverbod van toepassing. Dit rookverbod is ook van toepassing op de e-sigaretten.

Deze gedragscode wordt jaarlijks in alle schoolteams besproken en is een vast onderwerp van gesprek met nieuwe leerkrachten.

4. Gedrag van de leerkracht

- De leerkracht bevordert de sociale veiligheid voor zijn of haar leerlingen;
- Leerkrachten en overige medewerkers bewaken de professionele grenzen van het persoonlijk contact en zorgen ervoor dat er geen ongewenste vertrouwelijk situatie ontstaat;
- De leerkracht is zich in alle situaties bewust van zijn/haar voorbeeldfunctie ten opzichte van leerlingen. Elke leerkracht is zich ervan bewust dat zijn/haar uiterlijk voorkomen (bijvoorbeeld kleding) en zijn/haar gedrag van invloed zijn op het gedrag van de leerlingen;
- De leerkracht maakt geen misbruik van de afhankelijkheidsrelatie die voortvloeit uit zijn/haar functie;

- De leerkracht spreekt een leerlingen aan wanneer het op ongewenst gedrag vertoond. Ongewenst gedrag kan vallen onder 'lastig gedrag', probleemgedrag of grensoverschrijdend gedrag zoals in onderstaand schema vernoemd:

Klein ongewenst gedrag	Groot ongewenst gedrag	Zeer groot ongewenst gedrag
<ul style="list-style-type: none"> • Zich niet aan de groepsregels houden, kletsen, storende geluiden maken (tikken, schuiven etc.), voor de beurt praten • Elkaar op een vervelende manier aanraken • Ja, maar.... • Andere kinderen afleiden, zich bemoeien met andere kinderen • Ruzie maken • Spullen kwijt raken • Te laat komen 	<ul style="list-style-type: none"> • Brutaal, respectloos gedrag • Ongewenst taalgebruik • Stiekem, oneerlijk gedrag • Snel boos, gefrustreerd raken • Niet regelgevoelig • Vechten, veel ruzie met andere lln • Liegen • Plagen • Afspraken niet nakomen • Materiaal kapot maken • Clownesk gedrag • Dominant, de baas spelen • Negatief sfeer bepalend 	<ul style="list-style-type: none"> • Heeft te maken met 'door het lint gaan' • De leerling heeft geen controle meer over zijn emoties? • Heeft te maken met het manipuleren van andere kinderen tot negatief gedrag • Woedend gooien met materialen • Fysiek geweld • Pesten • Grof taalgebruik • Oppositioneel gedrag • Stelen

Zie ook bijlage 2: voorbeeld PBS - groot en klein probleemgedrag

- Op de scholen waar gewerkt wordt met PBS hanteert men de termen "groot én/of klein probleemgedrag". Wat zij hier onder verstaan is terug te vinden in bijlage 2 waarin een matrixen voor groot én klein probleemgedrag zijn opgenomen;
- In geval van veelvuldig grensoverschrijdend gedrag kan de school overgaan tot de procedure 'Schorsen en verwijderen' (beleid Invitare 'Schorsen en verwijderen, aangepast in 2022). Dit is altijd ter beoordeling van de directeur van de school;
- De leerkracht is bekend met en handelt naar de bestaande protocollen, gemaakte afspraken, wettelijke regelingen en klachtenprocedure;
- De leerkracht raakt een leerling uitsluitend functioneel aan en houdt daarbij rekening met de grenzen van een leerling:
  - Een aai of een schouderklopje zijn goede pedagogische middelen. Verder geldt in het algemeen dat de leerkracht goed oplet of de leerling geïdend is van de aanrakingen. Een spontane knuffel van een kind hoeft niet geweerd te worden en wanneer een kind aangeeft bij de leerkracht op schoot te willen zitten, moet dat kunnen bij de jongste kinderen. De leerkracht initieert dit niet;
  - Er worden geen lichamelijk straffen gegeven, ook geen licht tikken of knijpen in de arm. Als vechtende leerlingen uit elkaar gehaald moeten worden, dan gebeurt dit met zo min mogelijk aanrakingen;

- Bij bijvoorbeeld verwijdering uit de groep, komt het voor dat een leerling vastgepakt moet worden. De leerkracht kondigt dit vooraf aan en zorgt ervoor dat een andere leerling of collega in de buurt aanwezig is;
- Indien nodig of gewenst worden de jongste leerlingen geholpen bij het aan- en uitkleden;
- Verschonen van leerlingen in groep 1-2 kan voorkomen.
- Tijdens de gymles en de zwemles kleden de jongens en meisjes vanaf groep 5 zich gescheiden aan en uit en op enkele scholen douchen de kinderen na de gym- of zwemles. De leerkracht is altijd verantwoordelijk voor de orde tijdens het omkleden. Het kan zijn dat een leerkracht moet optreden. De vrouwelijke leerkracht kondigt haar komst aan bij de jongens, de mannelijke leerkracht kondigt zijn komst aan bij de meisjes;
- Leerkrachten respecteren de uitgangspunten van andere culturen en geloven;
- Tijdens kampactiviteiten slapen jongens en meisjes gescheiden. Er slapen minimaal 1 vrouwelijke en 1 mannelijke leerkracht (wanneer beschikbaar) tijdens het kamp. Er zijn altijd meerdere volwassenen aanwezig. Tijdens het kamp gelden dezelfde gedragsregels als in de schoolse situatie;
- Leerkrachten vermijden zoveel mogelijk een-op-een-situaties en zorgt ervoor dat hij/zij zichtbaar is voor anderen en dat er ten alle tijden iemand kan binnenlopen;
- Leerkrachten en medewerkers weten dat zij leerlingen in principe geen geheimhouding kunnen garanderen over zaken die de leerling wil vertellen. Bij signalen van seksueel misbruik, geweld, diefstal of racisme is de leerkracht verplicht actie te ondernemen. Dat geldt ook voor een onveilige thuissituatie van het kind. Indien er signalen zijn, verwijzen we naar het protocol zoals vermeld in de 'Meldcode';
- Leerkrachten en medewerkers hebben buiten school geen contacten met een leerling/leerlingen, anders dan dat ze elkaar wel eens tegen kunnen komen. Er worden geen afspraken met leerlingen gemaakt buiten de onderwijs-gerelateerde omgeving;
- Het (tijdelijk) in huis nemen van leerlingen is zonder voorafgaande toestemming van ouders/verzorgers niet toegestaan. Voor leerkrachten met eigen kinderen die leerlingen als vriend(in) hebben ligt dit anders. Ook hier moet de leerkracht bewust zijn dat hij/zij ook de leerkrachtrol heeft;
- In de contacten met leerlingen via de communicatiemiddelen zorgt het personeelslid er voor dat het alleen om schoolse zaken gaat en is er sprake van sociale distantie;
- Leerkrachten en medewerkers die privé virtuele ontmoetingsplekken beheren, blokkeren de toegang van leerlingen tot deze plekken en gaan niet in op uitnodigingen van leerlingen opgenomen te worden in hun vriendgroep (zoals bijv. bij Facebook);
- Een leerkracht kan een virtuele school- of klasaccount beheren waarin niet de naam van de leerkracht is opgenomen maar de groeps- en schoolnaam. (Bij groepsnaam@schoolnaam.nl) Op dit account kunnen mooie schoolvoorbeelden gedeeld worden;

- Er is in de regel geen contact met leerlingen via telefoon of sms, anders dan over schoolzaken;
- Voor mailverkeer geldt dat Invitare hiervoor het e-mailadres van school gebruiken. Er wordt alleen gemaïld over schoolzaken;
- Leerkrachten zorgen voor gepaste kleding. De kleding is in geen geval aanstootgevend;
- De leerkracht behandelt ouders vriendelijk en correct, ook na een minder plezierige ervaring;
- De leerkracht praat niet negatief over andere ouders en geef daar ook geen kans toe;
- De leerkracht praat niet met ouders over andere leerlingen van school, tenzij er iets is voorgevallen tussen de leerlingen onderling dat opgelost moet worden;
- De leerkracht praat niet negatief over collega's en geef daar ook geen kans toe;
- De leerkracht praat niet negatief over andere scholen;
- De leerkracht reageert altijd binnen vijf werkdagen op een mail van ouders en/of vraag om terug te mogen bellen (uitzonderingen en overmacht daargelaten);
- De leerkracht spreekt ouders aan op ongewenst gedrag. Er is sprake van ongewenst gedrag als de ouder de leerkracht respectloos in taal en gedrag (verbale of fysieke intimidatie) benadert. In dit geval geeft de leerkracht aan het gesprek te beëindigen en verzoekt de ouder de school tot nader bericht te verlaten. De directeur en mogelijk de Bestuurder organiseren een gesprek met deze ouder waarin het ongewenst gedrag besproken wordt. Directeur en CvB beslissen over de vervolgstappen. De ouder wordt (schriftelijk) geïnformeerd over de klachtenregeling van Stichting Invitare;

5. Gedrag van de leerling

- De leerling gaat respectvol om met zijn omgeving; medeklasgenoten, personeel en materiaal;
- De leerling is in staat om gedrag te reguleren en regels en afspraken op te volgen;
- Het dragen van gezicht bedekkende kleding (bijvoorbeeld: pet, zonnebril, niqab, hoodie) wordt niet toegestaan. Wederzijds contact moet mogelijk en gezichtsuitdrukkingen 'zichtbaar';
- De leerling draagt geen aanstootgevende kleding;
- Scholen die werken met PBS, hebben heldere gedragsverwachtingen richting leerlingen vastgelegd (zie bijlage 2). Op de scholen waar gewerkt wordt met PBS zijn de gedragsverwachtingen / de structuurafspraken helder en duidelijk vastgelegd in een school specifieke matrix. Deze matrix is opgebouwd vanuit de, door de school gekozen, kernwaarden én kan daarom per school verschillen. In bijlage 3 vind je een voorbeeld.

6. Gedrag van de ouder

- De ouder is respectvol in de omgang met andere ouders, kinderen en het personeel van de school;
- De ouder onderschrijft de visie en het beleid van de school;
- De ouder kent de regels en afspraken van de school en handelt hiernaar.

7. Sociale veiligheid

Een school is veilig als de sociale, psychische en fysieke veiligheid van leerlingen niet door handelingen van anderen wordt aangetast. Dat betekent dat er een veilige en positieve sfeer is op school. Het betekent ook dat de school optreedt tegen pesten, uitschelden, discriminatie, geweld en andere vormen van ongepast gedrag, en deze zoveel mogelijk voorkomt.

Alle scholen van Invitare maken gebruik van een methodiek voor sociaal emotionele ontwikkeling en er vindt jaarlijks een monitoring plaats (de sociale veiligheidsmonitor) op het gebied van de veiligheidsbeleving van de leerlingen. Het veiligheidsbeleid van Invitare is opgenomen in alle documenten die samen het Veiligheidsplan vormen.

De scholen moeten voor de monitoring van de sociale veiligheid gebruikmaken van een door de inspectie erkend instrument. Dit instrument wordt vermeld in de schoolgids.

8. Pesten

Het verschil tussen plagen en pesten is niet eenvoudig, want het verschil tussen plagen en pesten is soms moeilijk te maken. Over het algemeen vindt plagen incidenteel plaats en zijn bij plagen beide partijen aan elkaar gewaagd of zelfs vrienden van elkaar. Bij pesten ligt dat anders. De belangrijke verschillen tussen pesten en plagen zijn:

- pesten gebeurt met opzet, plagen niet;
- pesten gebeurt telkens opnieuw tegen dezelfde persoon (stelselmatig), plagen gebeurt af en toe en tussen verschillende personen;
- bij pesten is er sprake van ongelijkheid (in macht, kracht of sociale status), bij plagen is die ongelijkheid niet of veel minder aanwezig en zijn kinderen ongeveer even sterk.
- Plagen vinden beide partijen leuk, pesten vindt één van beiden niet leuk.

Er is sprake van pesten als iemand wordt geconfronteerd met uitsluiting of aanhoudende treiterijen, pesterijen. Dit kan zowel verbaal als fysiek zijn, maar ook via digitale kanalen.

Bij ernstige en langdurige pesterijen volgen de scholen van Invitare een stappenplan afgeleid van het 5-stromen beleid van Bob v.d. Meer (zie als voorbeeld bijlage 1), of hun antipestprotocol c.q. omgangsprotocol. Dit beleid is terug te vinden via de schoolgids of website van de school.

Digitaal pesten

Internet is een communicatiemiddel dat inmiddels nauwelijks meer weg te denken is uit de leefwereld van kinderen. Over het algemeen hebben kinderen hier veel leuke ervaringen mee maar soms gaat het fout. Apps als Whatsapp, snapchat, TikTok of Instagram kunnen gebruikt worden om anderen te pesten. Deze vorm van pesten wordt ook wel digitaal pesten of online pesten genoemd. Onder digitaal pesten wordt verstaan:

1. Iemand een gemene email of app, sms sturen;
2. Iemand uitschelden of belachelijk maken per e-mail of via een van de hierboven genoemde chat apps;
3. Iemand een dreig-mailtje of dreig-app of dreig-sms sturen;
4. Foto's van iemand anders op internet zetten;
5. Iemand opzettelijk een virus toesturen;
6. Iemand's computer hacken (een hacker kan bijvoorbeeld de computer onbruikbaar maken of aan privé-informatie komen).

9. Seksuele intimidatie

Hiervan is sprake indien iemand wordt geconfronteerd met ongewenste seksueel getinte aandacht in de vorm van verbaal, fysiek of non-verbaal gedrag dat door degene die hiermee geconfronteerd wordt als onaangenaam wordt ervaren. Het gaat hierbij om gedrag dat plaatsvindt binnen of in samenhang met de onderwijssituatie en kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn.

Als een medewerker van Stichting Invitare informatie krijgt over een mogelijk zedendelict (misbruik of intimidatie) door een medewerker van school, dan is hij/zij wettelijk verplicht het schoolbestuur onmiddellijk te informeren.

10. Consequenties van het niet naleven van de gedragscode

Voor de leerkracht/personeelslid: Indien een melding aanleiding geeft, dan wordt de gesprekkencyclus van kracht.

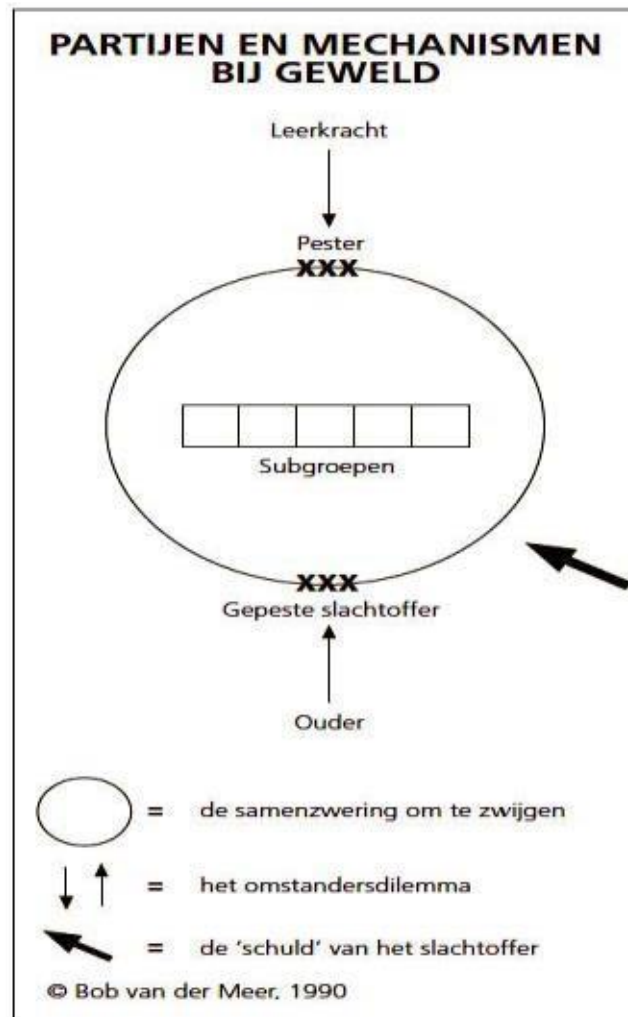
Voor de leerling: De leerling die herhaaldelijk grensoverschrijdend gedrag laat zien zal geschorst worden (zie beleid Invitare 'Schorsen en verwijderen'), mogelijk gevolgd door verwijdering van school met inachtneming van de zorgplicht van de scholen.

Voor de ouder: In het geval dat een ouder herhaaldelijk grensoverschrijdend gedrag laat zien, zullen er maatregelen genomen worden in overleg met het schoolbestuur.

In alle gevallen: Als er sprake is van een gedrag waarbij tevens de wet wordt overtreden, wordt de politie ingeschakeld. Het inschakelen van de politie geschiedt door de schoolleiding (of namens de schoolleiding). In overleg met de politie worden de ouders in kennis gesteld.

Bijlage 1: Als voorbeeld, Vijfsporenaanpak bij pesten (B. vd Meer)

Deze aanpak wordt behandeld in Jeelo (eenheid 107-627-628-629)).

Vijf partijen

Bij pesten is sprake van vijf partijen. De zwijgende middengroep (kolom in het midden) bestaat uit vijf subgroepen:

- de leerlingen die met de pester mee pesten, omdat ze bang voor hem/haar zijn,
- de leerlingen die mee pesten, omdat ze er beter van (denken te) worden,
- de leerlingen die niet mee pesten, maar ook niets doen om een einde te maken aan het gedrag van de pester,
- de enkeling die niet ziet dat er in de klas wordt gepest,
- de enkeling met een hoge sociale status in de groep die het af en toe voor het slachtoffer opneemt.

De andere partijen in het schema zijn de pester (de kruisjes aan de bovenkant), de leerkracht (de pijl van boven naar beneden), ouder (de pijl van onder naar boven) en de gepeste leerling (de kruisjes aan de onderkant).

De aanpak bestaat uit de volgende activiteiten: mobiliseren van de zwijgende middengroep, hulp aan de pester, professionalisering van leerkrachten, professionalisering van ouders, en hulp aan het gepeste kind.

1. Mobiliseren van de zwijgende middengroep

De zwijgende middengroep wordt gemobiliseerd door voor leerlingen van groepen 1-3 regels en pictogrammen te gebruiken en aan leerlingen van groepen 4-8 en groepen 1-3 de opdracht te geven zelf regels te maken en ze elke week kort aan de orde te stellen.

2. Hulp aan de pester

De hulp aan de pester is, naast de hulp aan het gepeste kind, een mogelijke taak voor een externe counselor, die professionele hulp kan bieden.

Een onderzoek van Olweus toont namelijk voor pesters de volgende kenmerken aan: ze hebben een positieve houding ten opzichte van geweld, zijn impulsief, hebben een sterke behoefte om anderen te domineren, zijn fysiek sterk, maken structureel gebruik van lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld tegen leeftijdsgenoten, hebben weinig empathie (voor hun slachtoffers) en hebben een vier keer zo grote kans om in het criminele circuit te komen.

3. Professionaliseren van leerkrachten

De attitudes van leerkrachten versterken door, evenals de leerlingen, op de hoogte te stellen van achtergrondinformatie over het probleem (cognitieve component), hen te laten ervaren wat het is om buitengesloten en gepest te worden (emotioneel/affectieve component) en in het beleidsplan van de school op het gebied van psychosociale veiligheid de verplichting op te nemen om, wanneer zij zien of vermoeden dat kinderen elkaar pesten, daar duidelijk stelling tegen te nemen (conatieve component).

4. Professionaliseren van ouders

Alle ouders worden geïnformeerd. Er worden adviezen gegeven aan ouders van gepeste kinderen, ouders van pesters en de ouders van de rest van de klas.

5. Hulp aan het gepeste kind

We bieden hulp (intern of professioneel) aan het gepeste kind.

Bijlage 2: Voorbeeld PBS – groot en klein probleemgedrag

Klein probleemgedrag	Aanpak	Consequentie (bij einde reactieprocedure)
Bewust spreken in andere taal	Reactieprocedure	Time out (3 tot 5 minuten)
Ordeverstoring niet houden aan verwachtingen ongehoorzaam tegendraads brutaal verstoren instructie/verwerking (tekenen, tikken, storende geluiden maken, onderuit zitten, door elkaar praten, roepen, op elkaar reageren, contact zoeken met mede In, aan elkaar zitten)	Reactieprocedure	Time out (3 tot 5 minuten)
Misbruik van materiaal Verkeerd, onzorgvuldig gebruik	Reactieprocedure	Verlies van materiaal, wel kans op terugkrijgen.
Jokken (onbewust liegen)	Reactieprocedure	Time out (3 tot 5 minuten)
Ruziën-Plagen vervelende opmerkingen maken naar een ander Negatief bemoeien, kibbelen negatief reageren op ander manipuleren medestanders zoeken ongewenst lichamelijke contact Afpakken, beschadigen, bekrassen van spullen van een ander doorgaan met bovenstaande gedragingen na "stop hou op".	Reactieprocedure Bij de hiernaast beschreven gedragingen, weeg als leerkracht af of je leerlingen eerst de kans geeft om het zelf op te lossen of om de reactieprocedure in te zetten. Gebeurt dat niet direct, zet dan de reactieprocedure in.	Time out (3 tot 5 minuten)

Onacceptabel taalgebruik en/of gebaren schelden niet persoonsgericht schuttingtaal, vloeken obscene gebaren	Reactieprocedure	Time out (3 tot 5 minuten)
---	------------------	----------------------------

Toelichting:

- Op klein probleemgedrag kunnen op twee manieren reageren: actief negeren en het inzetten van de reactieprocedure. Bij deze beschrijvingen zetten we in principe altijd de reactieprocedure in. Bij ruziën en plagen kun je wel afwegen om actief te negeren met als doel kinderen de kans te bieden om het zelf op te lossen. In dat geval volg je de situatie nauwlettend en zet je de reactieprocedure in zodra je ziet dat dit niet gebeurt.
- De reactieprocedure biedt kinderen bewust meerdere kansen om voor het gewenste gedrag te kiezen. Daarmee creëren we als opvoeders meerdere mogelijkheden om gewenst gedrag positief te bekrachtigen.
- Het gebruiken van de reactieprocedure en een time out plaats in de klas is bedoeld om zo minimaal mogelijk aandacht te besteden aan ongewenst gedrag. We sturen kinderen niet weg maar houden ze onder ons toezicht en onder onze verantwoordelijkheid. Tegelijkertijd kunnen de kinderen vanaf de time out plaats de instructie/les blijven volgen.
- Criteria voor een goede time out plaats:
  - ✓ de plaats is goed bereikbaar en er is eventueel een tweede plaats te creëren in de klas. (zal zelden nodig zijn)
  - ✓ de plaats is onopvallend voor buitenstaanders
  - ✓ vanaf de time out plaats kan instructie voor het bord/klas worden gevolgd (zien en horen)
  - ✓ de plaats is buiten de directe zichtlijn van de klas naar de leerkracht
  - ✓ Tip: zandloper gebruiken bij time out om de tijd aan te geven. Leerlingen zelf laten omkeren vanaf groep 3-4.
- Wanneer een reactieprocedure leidt tot een consequentie, spreken we van een incident. Zijn er veel incidenten dan vraagt dat om een analyse en een oplossingsgerichte aanpak.

Groot probleem gedrag	Onderbreken	Reactie en consequenties	Vervolg-Follow up
<p>Pesten/uitlachen langdurig of meermalen hetzelfde kind plagen, buitensluiten, kleineren, uitlokken negatief gedrag. Dit zijn allemaal vormen van pesten</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Pester(s) apart nemen (buiten gehoorafstand van anderen) -Fysieke begeleiding (meelopen en bij voorkeur niet vastpakken) -Kind uit situatie halen. Zolang kind in emotie zit kind apart houden -Collega inlichten over het voorval -wanneer het kind uit de emotie is vertel je hem/haar dat er een consequentie volgt. 	<ul style="list-style-type: none"> -Langere schooldag (liefst dezelfde dag) -Oplossen met het slachtoffer. -gr.1-2: time out 10 min. In andere klas + mediaten -gr 3-8: langere schooldag; voor of na schooltijd met een zinvolle activiteit (fysiek of schoolwerk) <p>Lengte van nablijven en de inhoud van de activiteit kan variëren. Dit is afhankelijk van de leeftijd. Gr 3/4/5èmax. 15 minuten Gr 6/7/8èmax. 30 minuten</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Gesprek Ikr-Iln (herhalen afspraken, oplossingen vanuit het kind bedenken, goede voorbeelden benoemen met het kind) -melding naar ouders (en IB) 1e keer alleen een melding 2e keer een melding en afspraak maken voor een gesprek -Registratie in parnassys (notitie incidentenregistratie) <p>Na herhaaldelijk pesten: -vertrouwenspersoon -5-sporen aanpak (Bob van de Meer) via I.B.-er.</p>
<p>Verbale agressie rechtstreeks en gericht iemand uitschelden of bedreigen</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Direct onderbreken en leerling apart nemen (buiten gehoorafstand van anderen) -Aangeven wat je hebt gehoord. -Kind uit situatie halen. Zolang kind in emotie zit kind apart houden -Collega inlichten over het voorval -wanneer het kind uit de emotie is vertel je hem/haar dat er een consequentie volgt. 	<ul style="list-style-type: none"> -langere schooldag (liefst dezelfde dag) -oplossen met het slachtoffer. -gr.1-2: time out 10 min. In andere klas + mediaten -gr 3-8: langere schooldag; voor of na schooltijd met een zinvolle activiteit (fysiek of schoolwerk) <p>Lengte van nablijven en de inhoud van de activiteit kan variëren. Dit is afhankelijk van de leeftijd. Gr 3/4/5èmax. 15 minuten Gr 6/7/8èmax. 30 minuten</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Gesprek Ikr-Iln (herhalen afspraken, oplossingen vanuit het kind bedenken, goede voorbeelden benoemen met het kind) -melding naar ouders (en IB) 1e keer alleen een melding 2e keer een melding en afspraak maken voor een gesprek -Registratie in parnassys (notitie incidentenregistratie)

<p>Vechten/fysieke agressie m.u.v. zelfverdediging (en het niet kunnen ontlopen) gericht naar iemand spugen valt ook onder agressie</p>	<ul style="list-style-type: none"> -conflict direct onderbreken en daders naar binnen op een aparte plek zetten. In het portiekje bij de voor- of achterdeur (buiten dus). -fysieke begeleiding (meelopen en bij voorkeur niet vastpakken) -Kind uit situatie halen. Zolang kind in emotie zit kind apart houden -Collega inlichten over het voorval -wanneer het kind uit de emotie is vertel je hem/haar dat er een consequentie volgt. 	<ul style="list-style-type: none"> -pas als rust is teruggekeerd consequentie mededelen -langere schooldag (liefst dezelfde dag) -oplossen met het slachtoffer. -gr.1-2: time out 10 min. In andere klas + mediaten -gr 3-8: langere schooldag; voor of na schooltijd met een zinvolle activiteit (fysiek of schoolwerk) <p>Lengte van nablijven en de inhoud van de activiteit kan variëren. Dit is afhankelijk van de leeftijd. Gr 3/4/5èmax. 15 minuten Gr 6/7/8èmax. 30 minuten</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Gesprek lkr-Iln (herhalen afspraken, oplossen vanuit het kind bedenken, goede voorbeelden benoemen met het kind) -melding naar ouders (en IB) 1e keer alleen een melding 2e keer een melding en afspraak maken voor een gesprek. Dit gesprek vindt plaats tussen èlkr-ouders-Iln (evt. IB'er) om tot afspraken te komen. -Registratie in parnassys (notitie incidentenregistratie)
<p>Liegen, bedriegen vaak niet direct waarneembaar</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Lkr. vertelt Iln wat gehoord of gezien is en vraagt Iln om uitleg. -Iln ruimte geven om te reageren. -Niet in discussie gaan. <p>Pas als je zeker weet dat er sprake is van liegen kun je een consequentie uitspreken</p>	<ul style="list-style-type: none"> -langere schooldag (liefst dezelfde dag) -oplossen met het slachtoffer. -gr.1-2: time out 10 min. In andere klas + mediaten -gr 3-8: langere schooldag; voor of na schooltijd met een zinvolle activiteit (fysiek of schoolwerk) <p>Lengte van nablijven en de inhoud van de activiteit kan variëren. Dit is afhankelijk van de leeftijd. Gr 3/4/5èmax. 15 minuten Gr 6/7/8èmax. 30 minuten</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Gesprek lkr-Iln (herhalen afspraken, oplossen vanuit het kind bedenken) -melding naar ouders (en IB) 1e keer alleen een melding 2e keer een melding en afspraak maken voor een gesprek -Registratie in parnassys (notitie incidentenregistratie)

<p>Materiële vernieling (vandalisme) Bewust, moedwillig vernielen van (school) materiaal, materiaal van een ander of van jezelf</p>	<p>-Lkr. vertelt Iln wat gehoord of gezien is en vraagt Iln om uitleg. -Iln ruimte geven om te reageren. -Niet in discussie gaan.</p> <p>Pas als je zeker weet dat er sprake is van vandalisme of vernieling, kun je een consequentie uitspreken</p>	<p>-Opruimen van eventuele schade en indien nodig/mogelijk vergoeden. -langere schooldag (liefst dezelfde dag). Opruimen valt in deze tijd. -evt. oplossen met het slachtoffer (excuses, vergoeden).</p> <p>-gr.1-2: time out 10 min. In andere klas + mediaten -gr 3-8: langere schooldag; voor of na schooltijd met een zinvolle activiteit (fysiek of schoolwerk)</p> <p>Lengte van nablijven en de inhoud van de activiteit kan variëren. Dit is afhankelijk van de leeftijd. Gr 3/4/5èmax. 15 minuten Gr 6/7/8èmax. 30 minuten</p>	<p>-Contact met ouders om te overleggen over vergoeden schade. 1e keer alleen een melding 2e keer een melding en afspraak maken voor een gesprek</p> <p>-Gesprek lkr-Iln (herhalen afspraken) -Registratie in parnassys (notitie incidentenregistratie)</p>
<p>Niet gehoorzamen in discussie gaan werk weigeren consequentie weigeren gezag niet accepteren brutaal, ongehoorzaam, respectloos t.o.v. volwassenen</p>	<p>-We gaan er van uit dat de reactieprocedure al doorlopen is en dat dan nog niet gehoorzaamd wordt - Direct onderbreken en leerling apart nemen (buiten gehoorafstand van anderen) op een aparte plek zetten. -Kind uit situatie halen. Zolang kind in emotie zit kind apart houden -Collega inlichten over het voorval -wanneer het kind uit de emotie is vertel je hem/haar dat er een consequentie volgt.</p>	<p>-indien niet gehoorzamen gericht is op eigen leerkracht, dan kan gekozen worden voor: Time out in andere groep: Lengte van verwijdering uit de groep is afhankelijk van de leeftijd. Gr 3/4/5èmax. 15 minuten Gr 6/7/8èmax. 30 minuten</p> <p>OF</p> <p>-langere schooldag (liefst dezelfde dag) -gr.1-2: time out 10 min. In andere klas + mediaten</p>	<p>-Gesprek lkr-Iln (herhalen afspraken, oplossen vanuit het kind bedenken) -melding naar ouders (en IB) 1e keer alleen een melding 2e keer een melding en afspraak maken voor een gesprek</p> <p>-Registratie in parnassys (notitie incidentenregistratie)</p>

		<p>-gr 3-8: langere schooldag; voor of na schooltijd met een zinvolle activiteit (fysiek of schoolwerk)</p> <p>Lengte van nablijven en de inhoud van de activiteit kan variëren. Dit is afhankelijk van de leeftijd. Gr 3/4/5èmax. 15 minuten Gr 6/7/8èmax. 30 minuten</p>	
<p>Delinquent gedrag Stelen, discriminatie</p>	<p>-Lkr. vertelt lln wat gehoord of gezien is en vraagt lln om uitleg. -Lln ruimte geven om te reageren. -Niet in discussie gaan.</p> <p>Pas als je zeker weet dat er sprake is van delinquent gedrag, kun je een consequentie uitspreken</p>	<p>-Politie/wijkagent inlichtenè geen aangifte doen. -langere schooldag (liefst dezelfde dag) -gr.1-2: time out 10 min. In andere klas + mediaten -gr 3-8: langere schooldag; voor of na schooltijd met een zinvolle activiteit (fysiek of schoolwerk)</p> <p>Lengte van nablijven en de inhoud van de activiteit kan variëren. Dit is afhankelijk van de leeftijd. Gr 3/4/5èmax. 15 minuten Gr 6/7/8èmax. 30 minuten</p>	<p>-Gesprek lkr-lln (herhalen afspraken) -melding naar ouders (en IB). 1e keer alleen een melding 2e keer een melding en afspraak maken voor een gesprek om tot afspraken te komen en een serieuzer traject met de politie.</p> <p>-Registratie in parnassys (notitie incidentenregistratie)</p>

Bijlage 3: Voorbeeld matrix gedragsverwachtingen / de structuurafspraken

Definitie	Respect	Verantwoordelijkheid	Veiligheid
Overall	Ik houd rekening met anderen Ik laat anderen in zijn waarde	Ik houd me aan afspraken en verwachtingen	Ik zorg goed voor mezelf en anderen
Hal	Ik gebruik mijn fluisterstem bij samenwerken Ik laat een ander in rust werken	Ik houd de hal netjes Ik werk taakgericht Ik loop doelgericht	Ik loop rustig door de hal Ik sluit rustig de deuren Ik geef een ander de ruimte
Schoolplein	Ik laat anderen meedoen Ik houd me aan de afspraken van het spel	Ik houd het plein netjes Ik ga zorgvuldig om met materialen	Ik loop rustig op het kleuterplein Ik loop via de poort naar het veld of het plein
Toilet	Ik laat de deur dicht Ik ga alleen naar het toilet	Ik houd het toilet netjes Ik ga direct terug naar de klas Ik meld het wanneer de spullen op zijn	Ik ga zitten op de toilet Ik was mijn handen na toiletgebruik

Bijlage 4: Tips voor internetgebruik voor leerlingen en ouders

Wat kun je doen om digitaal pesten te voorkomen? De volgende tips om digitaal pesten te voorkomen kunnen zowel op school als thuis worden besproken en gebruikt.

Tips voor jongeren:

1. Kijk uit met het geven van je adres en (mobiele) telefoonnummer maar ook foto's van jezelf of je familie. Je weet nooit wat anderen daar mee doen.
2. Geef nooit zomaar je wachtwoord, pincode of paspoortnummer aan instellingen of personen die je via internet kent.
3. Vraag je ouders om toestemming als op internet gevraagd wordt een registratieformulier in te vullen.
4. Laat geen onbekenden toe in je contactenlijst.
5. Bedenk dat je op internet nooit zeker weet met wie je te maken hebt.
6. Maak geen afspraakjes tenzij je weet wie het is. Wil je afspreken met iemand die je via internet kent? Spreek dan af op een plek waar veel mensen zijn. Neem iemand mee en laat thuis weten waar je bent.
7. Je anders voordoen dan je bent kan geinig zijn, maar ook gevaarlijk. Ook degene met wie je chat kan anders zijn dan hoe hij of zij zich voordoet. Dat anders voordoen kan leuk zijn, maar jij bepaalt (of de ander met wie je aan het chatten bent) wanneer het genoeg is.
8. Let op wat je doet voor een webcam. Laat je niks wijsmaken. Als jouw foto's of filmpjes voor altijd over het internet zwerfen krijg je spijt en kun je het niet meer terugdraaien. What goes on the internet stays on the internet.
9. Wees voorzichtig met pop-up-berichten als 'wil je dit downloaden?' of 'wil je een gratis .....?'. Klik altijd op 'nee' of klik de pop-up weg. Deze berichten zijn meestal nep en kunnen je computer stukmaken. Als je twijfelt, vraag je ouders om advies.
10. Wees voorzichtig met het openen van bestanden die aan een e-mail zijn gehecht. In deze attachments kunnen virussen zitten, die je computer kapot kunnen maken. Wees extra voorzichtig als je de afzender van de e-mail niet kent! Niet openen dus.
11. Als je iets ziet dat je naar vindt, klik het dan weg. Je hoeft er toch verder niet naar te kijken?
12. Meld vervelende sites bij de volgende meldpunten: www.meldpunt.org
13. Ga zelf niet schelden via mail of chat. Woorden komen harder aan als je ze leest en je kunt niet zien hoe de ander reageert.

Wat kun je doen als je digitaal wordt gepest?

1. Log uit of blokkeer de persoon die naar tegen te doet.
2. Negeer pest-mails. Antwoord niet. Ga niet terug pesten.
3. Maak een printje of screenshot van de conversatie, mail of 'rare site' en vraag om hulp bij je ouders en docent.
4. Praat erover met vrienden, ouders of je leerkracht.
5. Voel je niet schuldig als er iets vervelends gebeurt. Het is niet jouw schuld en je hebt het niet zelf uitgelokt.

Tips voor ouders:

1. Praat geregeld met uw kinderen over wat ze online doen en met wie ze praten en toon interesse als je kind iets wil vertellen of laten zien.
2. Surf regelmatig samen met uw kind. Neem de tijd om te zien wat uw kind op het internet of met gaming doet, wat zijn of haar interesses zijn en leer zelf ook werken met de programma's die uw kind gebruikt.
3. Maak duidelijke afspraken met uw kind over het internetgebruik zoals de tijd die online wordt doorgebracht (hiervoor kunnen ook de tips voor kinderen gebruikt worden).
4. Help uw kind een nickname of e-mailadres te kiezen waaruit geen persoonlijke informatie kan worden afgeleid. Voorkom vooral suggestieve namen zoals 'lovelygirl'.
5. Instrueer kinderen om geen persoonlijke gegevens aan onbekenden te geven (adres, telefoonnummer, bankrekeningnummer, etc.).
6. Maak uw kind duidelijk dat de virtuele wereld een schijnwereld is. Wat gepresenteerd wordt als echt kan een verzinsel zijn.
7. Bij jonge kinderen is het nuttig om af en toe de 'history' van de browser te bekijken. Hier kunt u zien waar ze geweest zijn.
8. Zorg dat er een goede virusscanner op uw pc staat en ververs regelmatig de bijbehorende database van bekende virussen. Vraag uw kinderen het u te melden wanneer de pc 'raar' doet.